

AKATALPA

Haziran 2023 - Sayı 282

Aylık Şiir ve Eleştiri Dergisi

ISSN 1305 - 7685

Osman Serhat ERKEKLİ

SEVİL'E MEKTUP

Geçmiş güvenli
Gelecek tehlikeli
Şimdi'ye karşı nankörüz
Biliyorum tuzu ve endişeyi abartıyorum
Felç geçireceğim
Ya da alzheimer olup seni annem sanacağım
O günlerde geceleri beni uykuya gönderirken
Alnıma bir öpücük kondur olur mu

11 Mayıs 2023 (Annemin ölüm yıldönümü)

Şerif TEZGÖRENLER

TEK TÜK / 6

- 1 / öyle sitemkârdı ki dudaklarının karşımda duruşu
özür dilemedim
- 2 / yaprak kımıldamıyor yalnızlıktan
- 3 / bir çift razakı üzüm
üstü düş dudaklarının
- 4 / yaprak mı küsmüş dağa
dağ mı üşürmüş çiği
- 5 / bir kış akşamı hazırlığı
- 6 / bir siyah mum
yakıp söndürdüğü ayrılıktan
- 7 / bir armut ne olabilir sence
bir meme
- 8 / bir yapraktı sadece tir tir titreyen
- 9 / porselen dudak
- 10 / bir müebbet yalnızlık
- 11 / sarı aksan ağız
sarı aksan sonbahar
- 12 / dudaklarının çukuru tavuk göğsü

Erdoğan KUL

ŞİİRLER

KAMA

barbarlıktan hiç anlamam dağlarla dolu olsam da
yarı gölge yokuşunda ufka bakmaktan yorulduğum
gözlerimi istiyorum sonuna gelmiş yüzden

BAĞIT

kaç kişiydi bir yaz günü kendine kırdı dümeni
açıldı son masalıyla asıldı kaldı sallara
yassı kedi zorlu nefes hepsi boncuk boncuk sızdı
uğursuz saman altından kurtlanmış başlangıçlara
yapışıp kalmış sırtına çürük bir gözdü gökyüzü

Peria KAYRA

YAĞMUR VE ŞİİR

Ne zaman yağmura sığınsam
Derdini "yer yok, yallah mezara"
Derdini in cin top oynuyor
Vizem yok oyun bozmaya

Çok umuruydum yağmurun
yağmış geçerken yurduna

Yine şiire sığındım.
Olsun tikiş tikiş ayakta.
Gideceğim birkaç durak,
olmadı inirim ilk durakta.

Döndü Açıköz, Necati Albayrak, İshak Altundağ, Cansu Aydın, Ali Asker Barut, Semih Başar, Atnan Başkesen, Dilek Bayram, Ünsal Çankaya, Hasan Çapık, Fikret Çelik, Filiz Kalkışım Çolak, Ramis Dara, Ahmet Şerif Doğan, Aynur Dursun, Ersan Kaan Erçelik, Barış Erdoğan, Osman Serhat Erkekli, Nihan Işıker, Erkan Kara, Fatma Nur Karagüney, Ayfer Karakaş, Yunus Karakoyun, Zabit Karaköse, Peria Kayra, Dilaver Korkmaz, Hüseyin Korkmaz, Erdoğan Kul, Ferziye Küçük, Volkan Odabaş, Mustafa Oğuz, Hızır İrfan Önder, Hüseyin Peker, Eren Şahin, Kazım Şahin, Ramazan Teknikel, Umur Temür, Şerif Tezgörenler, Mehmet Akif Tutumlu, Yeprem Türk, Yalçın Ülker, Ümit Yıldırım, İsmail Güney Yılmaz.

ŞAİRLERİN BAŞAT SÖZCÜKLERİ

Ramazan TEKNİKEL

Şairlerin şiirlerinde sık kullandıkları başat sözcükleri ya da anahtar sözcükleri de diye adlandıracağımız sözcükleri vardır. Ne var ki çoğu kez şiirlerinde o sözcükleri sıkça kullandıklarının kendileri bile farkına varamayabiliyorlar. Aslında o sözcükler bir bakıma cankurtaran ya da şiir kurtaran gibidirler ama şair çoğu kez bunun farkında olmayabiliyor. Sözgelimi birkaç örnek verecek olursak; Abdülkadir Bulut (toprak), Ahmet Hamdi Tanpınar (zaman), Ahmet Özer (ömür), Behçet Necatigil (ev), Ceyhan Atuf Kansu (gül), Fazıl Hüsni Dağlarca (yıldız), Hüseyin Atabaş (ölüm), Nazım Hikmet (hürriyet), Oktay Rifat (rüzgâr), Oruç Aruoba (özlem), Özdemir Asaf (sen), Veysel Çolak (kuş) sözcükleri şiirlerinde sıkça geçer. Bence bu tek sözcük bile bir bakıma şairin şiirinin bir özeti bile sayılabilir. Tanpınar'da 'zaman', Nâzım'da 'hürriyet', Necatigil'de 'ev' sözcüğü bunu pekâlâ kanıtlamaz mı? Geniş kapsamlı böyle bir araştırma yapılsa şairlerin bu sık kullandıkları başat ya da anahtar sözcükleri bulunabilir. Bunun bir sosyolojik ya da psikolojik nedeni var mıdır, neden böylesine sık kullanılır belki de de bunun yanıtını sosyologlar, psikologlar verebilir, şairin o sözcüklerle olan yakınlığı ya da derdi nedir ki öylesine sık kullanmıştır.

İncirin İkinci Tadı adlı şiir kitabımın (zaten yayımlanmış tek şiir kitabım var) yayımlandığı günlerde şair Türkân Yeşilyurt'la karşılaştığımızda bana "şiirlerinde zaman sözcüğü an, vakit gibi benzerleriyle birlikte en az elli kez geçiyor," deyince şaşırılmıştım. Oysa ben bunun farkında bile değildim. Eve dönünce kitabı bir baştan yeniden okuduğumda bunun gerçekten de böyle olduğunu gördüm. Öyle ki kitapta yer alan en uzun şiirim sırf zaman üzerine yazılmış bir şiirdi. Yine bir gün kitabı okuyan bir şair arkadaşım "senin zamanla alıp veremediğin nedir?" diye sormuştu. Şair dostlar tarafından kitapla ilgili yazılan yazılarda bu konuya özellikle dikkat çekilmişti. Evet, bu kesindi: Benim şiirdeki başat ya da anahtar sözcüğüm 'zaman' sözcüğüydü. Zira kitapta yer alan tamamen zamana odaklanan en uzun şiirimin adı bile Bir Zaman Ustası idi. Yine dört şiirimin adında da zaman sözcüğü geçiyordu. Zaman Bir Çizgilik, Geçiyor Kırbaçlarıyla Zaman, Zamanı Çürüten Su, Zamanı Saatlere Ayarlamak şiirlerinin adlarında bile başat sözcük zamandı. Ne var ki Türkân Yeşilyurt bu durumu bana söyleyene değin şiir adlarındaki zaman sözcüğünün de farkında değildim.

O günden sonra şiir kitaplarını okurken ben de şöyle bir durum gelişti. Artık şiir kitabını okuduğumda bir yandan da bu kitabın başat sözcüğü nedir diye not almaya başladım. Kimbilir belki de ileride bu konuda geniş kapsamlı bir çalışmaya kapı açılmış olur.

Çıktı!

Taşyazılar

Akatalpa dergisinde yayımlanan sunuş yazıları

Ramis Dara

Klaros Yayınları

Barış ERDOĞAN

ÇİÇEKLİ ELBİSELERE KANAN ADAM

ve sen akşamüstleri

son perdeyi çekiyorsun ağır ağır
ardında kalmıyorsun, perde önüne geçiyorsun
çiçekli elbiseler giyiyorsun, camlarda gurup
soyunup öne çıkıyorsun, saçların dağılmış
çiçekler yüzüne yansıyor, bir kelebek naifliği
ben çiçekli elbiselere kanarım, nedensiz
ben gülüşüne de kanarım, hınzırlığıma ver
çıplaklığımla bir hoş olurum, dağılırım
sen dağılma

söyle, neden gizlersin

elmadaki diş izlerini
ben gözlerinden okurken, yanılmadım
neden çentik atarsın süt dişlerinle
oysa dudakların büzüşmeliydi yaş aldıça
bir hünkâr mührü vurmalyydın isyanınla
taşmalıydı sevinçlerin, kabarmalıydı öfken
yatak değiştirmeliydi akan suyun

dönersen hayallerini şaraba değil
bir zambağa renk düşür, kan kırmızı
yağmur arkası süt sağıp şiirler kaynat
gözün gibi sakınıp koru kuytularını
bir eskimo türküsüne umut sar, çıkıp gel
taşlardan sakın, yoluna düşeceği tutar
mevsimidir, öptüğün her yerim çiçek yarası
beni içine al ey buz denizim, ateşimi ölç
bana senden gayrısı meryem ana

Mustafa OĞUZ

HEP BAHAR

Ben karanlıktayım
Tut elimden çocuk
Çıkar beni aydınlığa
Patlasın dalda tomurcuk

Ben soğukta yalnızım
Sar beni ısıtsın bir kucak
Ellerim Antartika kıtası
Sen tutarsan Afrika olacak

Beni arayıp soran yok
Yıllardır dilsizim
Yepyeni sözcükler öğret
Yaşam savaşında halsizim

Senin ülken şen şakrak
Gözlerin hep ilkbahar
Ben kara kışta kaldım
Sende çiçek kokuları var

**SEN BENİ ASKERE GİDERKEN
GÖREYDİN**

hızlı da gidebilirsin, harita araştırmacıları peşinde
yıkık dökük binalarda resim de yapabilirsin
tüfeğin tetiği kırıldı, boş yere harcama zamanını
fırtına yağmur getirir, şimşeği içine çekebilirsin

yalan, boş sözler, rüyada uçtuğunu görmek
uçurum kenarında yer bulmak senin için
ilk ders bitti, canın yanacak
dizin kanayacak, düştüğün yeri ayarla
birbirini fişleyenler var bu dünyada
kalbe uğramadan sarıl, kömüre çevirir seni bu gördüklerin

karpuz yemişler kilim üzerinde: çekirdekleri bana
kabuğunu deniz kıyısına bırakmışlar, rengi kızaran herkese
aşçıyla oyun olmaz, yemeği beğenmişim
çay tepsisi dolaştırıyorum dost evinde
kaşık alın karıştırın tüm şekerleri
tatlanalım hep birlikte
ben örgü bittikten sonra dolanan biriyim
küpeştede eşya olarak kalan; her birinize

istenen boyda halat donatalım
dolayın belinize kör parmağınızı, ayrı durmayalım
bakışlarımız üst üste, yoralım birbirimizi
dökülsün alın terimiz, asıllalım dostça küreklere
bir mesafe kalmasın dost birliklerde, deniz bağı emniyetlidir
çadırda doğan kardeşim olun benim
açmaz saydığım anahtarlar açsın kilitli kapıları
deprem bir akıntıdır bilene, bizi kavuştursun bir ölçek
sarsıntıdan sonra doğan mavi gürültü içime

hayat coğrafyamda başka renkte saç teli yok
dünyayı idareli kullanalım öyleyse
evinde misafir eksik olmayan benim
duman altı konuğu çaresizlik getirir evime
herkes birbirinden nefret ediyor
sen de güneş kırıcı benliğine katıl yaz davetime
kendini acıkmış gör, dudağıma martı konuştuğunda
yatağıma birkaç yastık daha ekle
birlikte yatalım: eş, dost, akraba
son günümüz birlikte geçsin: ısınma ısınma
iki dakika daha düşünelim dip dibe
kulağı sağır eden bomba sesleri can yakmasın
kıymetimiz var mı yakınlar içinde?
zorla alınan ganimetleri yok sayalım
bu iltihaplanma bitsin
martı heykelleri döşeyelim Ortadoğu'nun her yerine
erkek rolünde çağ dışı kanunlarla
gelinin kız kardeşine çiçekler takalım
düğüne kuru gürültü, damada toz pembe
aksine delil bulamaları nikah şahitleri
sen beni askere giderken göreydin
koca treni durdurdum, aç karnına yaşadığım bir hikâye
askere giderken: tank silah ve kafeslerle
tıpkı bugünkü gibi yarı esir, belimiz zincirli orta yerde

ÖLÜMÜN OZANSIZLIĞI

Yaşama cezasına kalan
Ne bilsin varlık nasıl geçer ölümün içinden
Dünyayı görmekten yatağın içine top olurken insan
Ruhtan inen yeryüzüne sınır koymak ister
Başka ne yapsın beden

Ve kudret geçerken o perdeden
İçi başka dışı başka âlemden

Utandım ben ölümü görme isteğinden
Tanrı'nın hasat zamanlarında
Gözde uyanan hasetten

Ölen canlıya dünyadan seslenmeyin duymuyor, görmüyor
bu yüzden
Sokaktaki Bozkedi'mde de bunu görmüştüm
Ölecek olanın yemek içmek gelmez içinden
O kendi esrarına doğru yol alır
Hayat devamına doğru bizi çekerken
İzledi zihnim onu bir tan gibi
Ölürken hiçbir canlı kolay tamamlamaz hayat finalini
Hiçbir canlı ölürken göstermek istemez zirvesini
Ölürken trajediyle korur varlık kendisini
Ölüm, geçici evini yerde arayan ilham
Girdiği yeri onaran kapatın
Böyle bir evde öldü Bozkedi
Kendine has nurun içinde
Bakan bakamazken ona dışardan
O görmez içerden
Yalnız, yapayalnız
Kırılan kalbiyle kimsenin dünya
Duyduğum göğün yedinci katı yetimin diye
Geçti hayat, oldu geçmiş

Bozkedi'ye

Üzülmedi en azından ölürken yanımda
Yüzüne bakacağım kimsem yok diye
Ona son nefeste bakılacak beniz verdim
Karşısında dinin sabahı merhamete geçtim
O gece onun için ağladım ben
Muhammedî koku yükseldi tenimden

YAZ ORTASI YAS

yaz ortası yas
ağustos böceğinin
çıtı çıkmıyor

şarkılardan fal
tutup çekmek mi çöpü
karınca üzgün

ÇAĞDAŞ SANATIN KRİZİ VE GENÇ ŞAİRİN İKARUSVARI DURUMU

Cansu AYDIN

Şiir kavramı size neyi çağrıştırıyor? Kafiyeleri; redifleri; ölçüleri; sone, koşuk gibi çeşitli nazım biçimlerini mi? Peki günümüz şiiriyle ilgili neler dikkatinizi çekiyor? Belki de neredeyse bütün bu saydıklarımızın hepsini unutmamızı mı? Şiir de binlerce yıllık süreçte diğer sanatlar gibi değişime uğramış, evrilmiştir. Kafiye, ölçü gibi sınırlarından kendisini kurtarmıştır; ama İkarusvari bu durum genç şairin özgürlüğü olabileceği gibi düşüşü de olabilir.

Bilindiği gibi şiir estetik bir yapı, organik bir bütünlüktür. İçerik ve biçimden oluşur. Şiirde ne içerik için biçim ne de biçim için içerik feda edilmeli, bu iki unsur özgün bir yapı içinde erimelidir. Ne var ki günümüz şairi bir yanlıya düşebilmektedir: biçime içeriğe olduğu kadar özen göstermeme, biçimi es geçme...

Günümüzde şiir diye kaleme alınan metinler çoğunlukla dağımıktır. Bu durumun nedeni Kant estetiğinin büyük dünya bunalımı dolayısıyla alaşağı olması ve Zelil Sanat anlayışının son iki yüzyılı etkisi altına almasıdır.

18. yüzyılın ikinci yarısından başlayarak Kant felsefesini içeren Batı estetik kuramı ölçüt olarak “güzel”, “yüce” ve “haysiyetli” kavramlarını almıştı. Kulağa hoş geliyor değil mi? Fakat amaç otoriteye itaat eden toplumlar oluşturmak için insanları estetik bakımdan eğitmektir. Söz konusu kurama göre sanat ahlâkîliğin ve toplumsal kurtuluşun hizmetinde bir faaliyettir. Immanuel Kant, insanın özünde güzellik ve kusursuzluk idealini taşıyan yegâne varlık olduğunu düşünür ve ona göre insan bedeninin görselleştirilmesi de yalnızca içindeki değerlerin ortaya çıkarılmasıyla mümkündür. Özne, ahlâklılık ve güzellik uğruna “pathos”tan; yani yoğun duygu durumundan soyutlanmalıdır. Erotizm, şiddet, vahşet, acı gibi pathos ile ilgili her türlü özellik de gizlenmelidir. Kant bu hususta Gotthold Ephraim Lessing ile aynı düşüncededir. İki düşünür de güzellik ve haysiyet uğruna beden bedensel özelliklerden soyutlanması gerektiğini savunur. Onlara göre arzu dünyadaki en yüce varlık olan insanın bedenini zevk alma özelliği dolayısıyla tiksiniç bir nesne hâline getirmektedir; çünkü şehvet içindeki insanın bedeni kendisinin ötesindekine gönderme yapacağına zevk ve çıkar için dayatmaktadır. Güzel sanatlar da doğadaki çirkinlikleri örtüp güzel göstermelidir. Acı ve ölüm anında bile bedendeki organların yerli yerinde durması, uzuvların bedenden ayrılmamış olması gereklidir; çünkü beden yalnızca organik bütünlüğünü korursa güzeldir. XVIII. yüzyıl Batı sanatında figürler çıban, yara, kırışıklık gibi insan bedenindeki kusurlarla verilmeye başlandı. XVIII. yüzyıldan itibaren Batı estetiği bu anlayıştan uzaklaşmıştır. İki büyük savaşın ve III. Sanayi Devrimi’nin etkisiyle sanatta çözümler gerçekleşmiştir. Günümüz sanat anlayışı da tüm klasik estetik biçim sınırlarını ihlâl eden bir hâl almıştır. Ve yeni bir kavram öne çıkmaya başlamıştır: zillet. “Yüce” ve “soylu”nun karşısında konumlandırılan bu kavram ile Antik Yunan Dönemi’nden beri gizlenmeye çalışılan beden bütünü kusurları ortaya çıkarılarak hiçbir şeyin aslında görüldüğü gibi olmadığına dikkat çekilmek istenmektedir. Sanatta zelillik olgusunun özünde ise “öteki” kavramı vardır. Zelil Sanat hakkında ayrıntılı bilgi edinmek ve bu sanata anlamak isteyenler Gökçen Şahmaran’ın **Postmodern Dönem Sanatında Şiddet ve İroni Kavramı’nın Yarattığı Şizofrenik Açılım** isimli tezini – bize göre oldukça önemli ve yetkin bir çalışma- okuyabilirler. Şahmaran, sosyolojik anlamdaki

şizofreninin sanata olan etkisini irdelediği yüksek lisans tezinde Zelil Sanat’ın feminist ve protestocu yönüne dikkat çeker:

Otoritenin öngördüğü “haysiyetli” estetik yasa doğal olarak eril bir sanata karşılık gelmektedir, bunun karşısında, Abject Art (Zelil Sanat) dişil olarak şizofrenik bir oluşumla sanatsal pratiklere dönüşür. Haysiyetli eril bir sanat ile yadsınmış olan dişil’liğin ölümünü yeniden doğuşa dönüştürmek adına, kendi otoriteleriyle otoriteleri reddedip, kendi kendilerinin efendileri oldukları bir olguyla karşı karşıya gelmekteyiz. Bir bakıma itaatsizlik yaparak birey olma savaşımı verdikleri ve bu noktada kararlarıyla, kendi efendileri olma görevini başardıklarını görmekteyiz. (1)

Edebiyatta Zelil Sanat’ın tipik örneklerine Marcel Proust’un yapıtlarında rastlanmaktadır. “Proustvari edebiyat” denilen bu biçimde arzu ve iğrençlik saklanmaz, gözler önüne serilir. Julia Kristeva **Korkunun Güçleri, İğrençlik Üzerine Deneme** isimli yapıtında Proustvari edebiyatın özelliklerini şöyle anlatmıştır:

Proustçu edebiyatsa tersine, bölen, sürgüne gönderen, bölüştüren ya da cezalandıran, yargılayan, belki de Kutsal Kitap’a dayalı bir kerteden asla vazgeçmez; göstergelerden, bir aykırılıklar, retler ve iğrenmeler bozgunu üstüne gerilmiş kırılğan bir fileden başka bir şey olmayan bir türdeşlikte (cins, sınıf, ırk) farklılıklarını sonsuzcasına bir araya getiren Proustçu tümcenin, hafızanın, cinselliğin ve ahlâkî yapıyı, bu yargılayan kerteye göre, onunla birlikte ve ona karşı oluşur. Proust’ta arzu ve göstergeler, maskelenmeye çalışılan iğrenç gizlemeyen, aksine ortaya çıkaran sonsuz bir tual dokurlar; maskelenen iğrenç, bozulma (defaillance), sıklıma, utanç, pot kırma şeklinde, yani aslında yazarın iğrençle birlikte ve iğrence karşı oluşturduğu türdeşleştirilen retoriğe yönelik sürekli bir tehdit olarak görünür kularlar...” (2)

Proust çizgisindeki sanatçılar şiddete karşı şiddete, iğrençliğe karşı iğrençliğe başvurarak düzeni protesto etmişlerdir. Çağdaş sanatta da kirli gerçekleri ifşa etme, tabuların yıkımı gibi amaçlarla içeriksel ve biçimsel olarak pornografiye başvurulmuştur. İnsan bedeni bu defa erojen bölgeler de dahil olmak üzere politik bir nesne hâline almıştır. Sanatçılar “şok edim mantığı stratejisi”ni uygulayarak modern yaşamın olumsuzluklarına tepkilerini göstermek istemişlerdir. (3)

Marcel Duchamp’ın pisuvarını düşünün, ya da Orhan Veli Kanık’ın sokak Türkçesini kullandığı, şiirsellikten uzak bazı şiirlerini... Bir pisuvar dünya sanat tarihinde nasıl bir çığır açtıysa Orhan Veli’nin şiir anlayışı da edebiyatımızda çığır açmıştır. Amaç tabuları yıkmak için bir protestodur; fakat büyük bir krize de yol açmıştır. Çünkü sanatçılar kolaycılık denilen bir tuzağa düşmüşlerdir. Günümüzde bantlanmış bir muzun sanat yapıtı diye üç farklı versiyonunun sergilenip, iki versiyonunun da alıcı bulup, 3. versiyonunun sonunda 120.000 dolara satılması çok acıdır ve yanlış anlaşılmalara sebep olmuştur. Çok yetkin yapıtları olan sanatçı Maurizio Cattelan sistemle dalga geçmek istemiş; ama sonunda bantlanmış muz bir pazarlama nesnesi hâline gelmiştir. Orhan Veli, edebiyat ve felsefe hakkında birikimli bir insandır ve divan şiirinin biçimiyle de şiir yazabilen bir şairdir. Türkiye’deki pek çok şiir meraklısı insan da onun bu yönünü göz ardı etmiş ve ona özenerek ama kolaycı bir tutumla şiir yazmaya çalışmıştır. Ece Ayhan gibi şiir yazmanın sıkı ve ciddi bir iş olduğunun bilincinde olan ve epistemolojisi derin şiirler yazan şairler de vardır tabii ki. Ayhan, ülkemizde Zelil Sanat anlayışının tipik temsilcisidir. Ut şiirinde büyük bir ustalıklı yokluk durumunu açimler, zelil unsurları kullanarak okuyucuları düşündürmek

ister, geçmişten bu yana süregelen bu düzeni sorgular. “Öteki konumundakine zulüm” ve “yoksulluk” olguları Cumhuriyet’le birlikte de devam etmiştir:

*Rakı içilir mi hiç çiçeksiz
çiçeksiz ölürüm dükkânları
hem kim olsa ölür ispatinin ebesi
zulmü ilan edilmiş sokağa çıkar
yalnızlığının ut sesi bir fonograf
tanzimat fermanında unutulmuş hacivat
gelip kahaahalar tarafından iğne ister*

*Yalnız belki çocuklar için atlı
gülün tramvayı ölümün cumhuriyete
enflasyonu sekiz memeli bir zenne
o çirkinim tasviri efkar bir zından
vakitlere açıktır kepengi aşkı memnu
ölü teyzesine yazlığa giden kim çocuk
pire kasketini deve kimler giyer acaba
zehir dükkânları çiçek çiçekçi pera'da*

*Benim ut teyzem de öldü galiba hacivat
şimdi şu rakıdan ne diye vergi alırlar sanki. (4)*

Atonal müzikte tonalitenin kakışmalar ve ses uyumsuzluklarıyla bozulması gibi şiirde de ses ve çağrışım bakımından yadırgatıcı sözcükler söz konusudur. Şair kasıtlı olarak sözcükleri birbirine karıştırmış ve cümleleri dağıtmıştır. Hangi sözcük hangi cümleye ait bir muamma hâlini almıştır. Ayhan bu şiirinde sözdizimini tamamen bozmuştur. Çünkü Martin Heidegger’in de belirttiği gibi dil varlığın evidir, her şey dildir (5). Şairin amacı da yerleşik dili, yarattığı şiir evreninde yıkarak bütün bir tarihi, kültürel düzeni sorgulamaktır. Ayhan bir şeyi başarmış, dili dönüştürerek sistemin dışına çıkmıştır. Sözcüklerle oluşturduğu başka bir sistemle okuyucuyu da kendisine doğumundan itibaren dayatılan, kendisini hem içeriden hem dışarıdan kuşatan sisteme bu sistemin ötesinden bakmaya çağırmıştır.

Ayhan, şiirde Türkiye’nin yakın tarihine çatlamış bir ayna tutmuştur. 18. yüzyıldan itibaren yaşanan yenilgiler ve umutsuzluk, doğaldır ki Osmanlı aydınlarını çözüm arayışına sürükledi ve aydınların çoğu da Sanayi Devrimi’yle birlikte gerçekleşen Batı’nın dünyada süper güç oluşundan etkilendi ve çareyi Batılılar gibi olmakta buldu. Ne var ki bir şeyi göz ardı ediyordu: kendisi olmayı. Bu kendisi olamama hâli derin bir yalnızlık, hüznü ve arada kalmışlık duygusunu beraberinde getiriyordu. Ayhan yalnızlık ve hüznü fonografıdan gelen ut sesiyle, “tanzimat fermanı’nda unutulmuş hacivat” ile- Hacivat aydın bir kimsedir- ; arada kalmışlık durumunu ise “sekiz memeli zenne” simgesiyle ifade etmiştir. Söz konusu olan Batı ile Doğu arasında kalmış, mevcut kaynaklarıyla iskanını gerçekleştirememiş, yakın tarihi yenilgilerle dolu yorgun bir toplumdur. 1923’le birlikte bir silkinme olduysa da ötekine zulüm ve yoksulluk bitmemiştir.

Yokluk durumunun açıldığı bir başka şiir de **Şiir Alınlıkları Üzerine**’dir. Metinde “kül rengi” yokluğu, yoksulluğu simgelemektedir :

(...)

Ve, insan ruhunun, kıtlık içre, belki yeryüzünün yalnız Orta Doğu’sunda, beslenmeden, birkaç yüzyıl yaşayabilen, umuduyla açarak biraz, külrengi bir masal da tasarlıyordu, onun alınlığıysa şöyle: *Çocuk Çocuk İçinde*, bileziği takılmış, çocukların bile, eğilip diplerini

göremediği ancak baş ağır çekip kaç masal düşülünce suyu içilebilen bir kuyu.

Şiir alınlıkları, nedense, şiirin bağrından koparılab başa konulmuş dizeler sanılır hep, değildir. Şiir alınlıkları yukarı kaçan çocuk yüzleridir, okulların giriş sınavlarını kazanamayıp, önce kamuya karşı dikteş olduklarından intihara, yetiştirme yurtlarına, sözde açık Kalaba’lara, sonra da tabiata karşı geldiklerinden bacakları koparılmaya, boğulmaya, ölüme yargılanmalarından başka bir nedenle, derin adları, güzel anlamlı bakışlarıyla gazetelere geçmeyen.

Bu yazıda bile, burnunu bir parmağa karıştırtan, zalim bir kamu çiçeğinin bozduğu bir çocuk yüzü, yukarı kaçtığından, onun boş bıraktığı soğan mürekkebiyle yazılmış sırayı, ateşi olanlar yakıp görürler ve utanırlar mı? Çağdaş bir masal babası yerinize utanıyor. (6)

Ayhan, **Şiir Alınlıkları Üzerine**’de hakiki şiirin ötekini-yoksul ve yenilmiş çocukların sesi olduğunu; şiirle ilgili bütün bildiklerinizi, kanıksanmış yargıları unutmamız gerektiğini sıra dışı bir biçimde dile getirirken yeni ve özgür bir biçimindüzyazı şiirin- olanaklarını yetkin bir biçimde kullanmıştır. Yine bu şiirde de zillet söz konusudur.

Peki ama şimdi ortaya bir sorun çıkıyor. Acaba her gramer çarpıtmasını, saçmaya varan her imgeyi biz şiir mi kabul edeceğiz? Tabii ki hayır... Sürekli bir okuma ve alımlama faaliyetinde; arayış ve incelik peşinde olması gereken şairin olağandışı düşünce süreçlerini çok iyi ve titizlikle kontrol edip işe yarar hâle getirmesi gereklidir. Bu bağlamda Ustası Halef-ül Ahmer’in Ebu Nuvas’a Ebu Nuvas ondan şiir yazmak için ruhsat isteyince önce bin tane şiir ezberle gel demesi anlamlıdır. İyi şiir yazmak için her şeyden önce çok sıkı bir okuyucu olmak gerekir. Ayhan da sanat, edebiyat ve felsefe gibi alanlarda oldukça birikimli bir insandır. Onun şiirleri okuyucuya ilk bakışta anlamsız ve son derece saçma gelebilir; fakat onun herhangi bir şiiri bile sayfalar dolusu bir makalenin konusu hâline gelebilir. Şiirleri anlam ve incelik bakımından o derece yoğun ve çetrefillidir. Örneğin Akademisyen Hasan Aktaş yakın bir zamanda Ayhan’ın **Meçhul Öğrenci Anıtı** şiirini incelediği yaklaşık yirmi bölümlük ve beş yüz sayfalık bir kitap yayımlayacaktır: **Ece Ayhan’ın Meçhul Öğrenci Anıtı Fenomenolojik ve Antifenomenolojik Bir Çözümleme**. On yılı aşkın bir zamandır bu şiir üzerine çalışan Aktaş, kendisiyle yaptığımız görüşmede çalışmasının dünyada bir ilk olduğunu, fenomenolojiyi bir edebî yapıtı incelemek için sistematize ettiğini; ama şiiri fenomenolojik yönden incelerken de kimi zaman tıkanırdığını; tersten okumaya başvurarak bir de antifenomenolojik çözümleme yaptığını dile getirdi. Bu şiirdeki geyik sözcüğünden yola çıkarak bir başka kitap daha yayımlayacağımı da ekledi: **Resneli Niyazi**. (7)

Bir şiir okuyucuyu fenomenoloji, biyografi gibi çok farklı alanlara sürükleyebilir. **Meçhul Öğrenci Anıtı** böylesine derin bir şiirdir:

*Buraya bakın, burada, bu kara mermerin altında
Bir teneffüs daha yaşasaydı
Tabiatın tahtaya kalkacak bir çocuk gömülüdür
Devlet dersinde öldürülmüştür*

*Devletin ve tabiatın ortak ve yanlış sorusu şuydu:
Maverâünnehir nereye dökülür?*

*En arka sırada bir parmağın tek ve doğru karşılığı:
Solgun bir halk çocukları ayaklanmasının kalbine’
dir*

Bu ölümü de bastırmak için boynuna mekik oyalı mor

*Bir yazma bağlayan eski eskici babası yazmıştır:
Yani ki onu oyuncakları olduğuna inandırmışım*

*O günden böyle asker kaputu giyip gizli bir geyik
Yavrusunu emziren gece çamaşırıcısı anası
yazdırmıştır:
Ah ki oğlumun emeğini eline verdiler*

*Arkadaşları zakkumlarla örmüşlerdir şu şiiri:
Aldırma 128! İntiharın parasız yatılı küçük zabıt
okullarında*

*Her çocuğun kalbinde kendinden daha büyük bir
çocuk vardır*

*Bütün sınıf sana çocuk bayramlarında zarfısız kuşlar
gönderecek. (8)*

Ayhan'ın şiir yazma konusundaki çabası ve titizliği genç şairlere örnek olmalıdır. Ne var ki günümüzde sanat ve edebiyat büyük bir krizin içinde ve insanların büyük çoğunluğu böyle bir bilincin çok uzağında. Çünkü maddi imkânsızlıklar söz konusu. Kapitalist dünyanın bireyleri sanat ve edebiyatın deyim yerindeyse karın doyumadığını düşünüyorlar. Örneğin ebeveynler çocukları iş bulamaz da aç kalır diye çocuklarının ressam olmasını istemiyorlar. Nüfusun büyük bölümü için ekonomik bakımdan çok acımasız olan bu dünyada dar geliri aileler ince bir şiir kitabı alırken bile çok zorlanırlarken resim malzemelerinin fiyatının onlara ne kadar ağır geleceğini siz düşünün. Asgari geçim standartlarının altında yaşayan insanlar için yaşam âdeta bir kurtlar sofrası. Böyle bir ortamda çocuklar bazı değerleri öğrenmeden büyüyor, salt tüketim arzusu içindeler.

Yirmi beş yıllık resim öğretmeni Hacer Özdaş, kendisiyle yaptığımız görüşmede Görsel Sanatlar dersleriyle ilgili gözlemlerini anlattı. Yeni kuşağın el becerilerinin çok zayıf olduğunu, el göz koordinasyonunu sağlamada güçlük çektiğini belirtti. Bunda insanların hazırcılığa alışmasının etkisi olduğunu; derste örgü örme, dikiş dikme gibi etkinliklere yer verdiğindeyse karşısına çıkan cinsiyet kalıp yargılarının onu çok üzdüğünü söyledi ve şunu ekledi: “Sadece cinsiyet ile ilgili kalıp yargılar da değil; toplumsal tabular da bize engel oluyor. Michelangelo, Rodin gibi sanatçıların yapıtlarını öğrencilere tanıtmak çok zor.” (9) Derslerde yaşadığı en büyük sorunun ise okulların akademik başarı odaklı olmasından kaynaklandığını vurguladı. Çocukların düşledikleri mesleği icra etmelerini veliler istememektedir. Resim, Müzik, Beden Eğitimi gibi dersler önemsenmemektedir. Maalesef devlet de sanat eğitimine yeterince önem vermemektedir. Özdaş, Görsel Sanatlar dersinin ortaokulda iki saat olması için branş öğretmenleri olarak çok mücadele verdiklerine; ama maalesef bunun kabul edilmediğine dikkat çekti. Etkinlikler bir ders saatinde yarım kalmakta, tamamlanamamaktadır. Bütün bunların sonucunda bireyler sanat yapıtlarına kendilerini bütünüyle yabancı hissetmektedir. Özdaş, bununla ilgili olarak çarpıcı bir örnek vermiştir: “Öğrencilere sanatçı ismi soruyorum; hiçbiri bir ressamın, heykeltıraşın ismini vermiyor. Bunun yerine dizilerdeki oyuncuların isimlerini söylüyorlar. Onlardan bir sanatçıyla ilgili araştırma yapmalarını istediğimde bir ressam ya da heykeltıraşla ilgili araştırma yapmak yerine dizi oyuncularıyla ilgili biyografi hazırlamak istiyorlar.” (10)

Özdaş'ın altını çizdiği sorunların benzeri Türkçe ve Edebiyat derslerinde de yaşanıyor. Öğrenciler çoğunlukla kitap okumuyorlar. “Ben bu romanı okumak yerine internetten özetine bakarım.” ya da “Ben bu şairin kitabını alıp okumak yerine internetten şiirlerine bakarım.” diyen öğrenciler var. Onların sanat ve edebiyata karşı böyle olumsuz tutumlara sahip olmalarında aile faktörünün etkisi büyük. Eşitsizlik şu ki: Eğer bir çocuk varlıklı bir ailede, iyi bir muhitte yaşıyorsa çok şanslı; aksi durumda dahi ve üstün yetenekli olsa bile bütün yetenekleri heba olup gidiyor. Böyle bir ortamda sanatın ve edebiyatın bir krizin içinde olması kaçınılmaz. Görüldüğü gibi bu krizin en büyük nedeni kitlelere nitelikli bir sanat ve edebiyat eğitimi verilmemesi ve insanların sosyal medyanın da etkisiyle kolaycılığa düşmesidir. Kolaycılık sadece sanatçı ya da şairin içine düştüğü bir durum değildir. Alımlayıcılar da basitçe davranarak kendilerini sanatın ve edebiyatın inceliklerinden mahrum etmektedirler. Sanat ve edebiyat saçma, ben bir şey anlamıyorum diyerek işin içinden çıkmaktadırlar. Oysa Johann Wolfgang Von Goethe'nin de dile getirdiği gibi “İnsan her gün bir parça müzik dinlemeli, iyi bir şiir okumalı, güzel bir tablo görmeli ve mümkünse birkaç mantıklı cümle söylemelidir.” (11)

NOTLAR

- (1) Gökçen Şahmaran, **Postmodern Dönem Sanatında Şiddet ve İroni Kavramlarının Yarattığı Şizofrenik Açılım**, yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir, 2006, 67- 68, 71- 73 .
- (2) Julia Kristeva, **Korkunun Güçleri- İğrençlik Üzerine Deneme**, trc. Nilgün Tural, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2004, ss. 35-37'den naklen: Gökçen Şahmaran, **Postmodern Dönem Sanatında Şiddet ve İroni Kavramlarının Yarattığı Şizofrenik Açılım**, s. 74.
- (3) Gökçen Şahmaran, **Postmodern Dönem Sanatında Şiddet ve İroni Kavramlarının Yarattığı Şizofrenik Açılım**, s. 74.
- (4) Ece Ayhan, **Bütün Yort Savul'lar 1954-1997 Toplu Şiirler**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2012, s. 55
- (5) Martin Heidegger, **Basic Writings**, Ed. by Gray and Stambaugh, New York, s. 213'ten naklen: Prof. Dr. Zhang Wei, “**Ortak**” **Bir Dile Doğru Yolda Olmak mı?**
- (6) Ece Ayhan, **Bütün Yort Savul'lar 1954-1997 Toplu Şiirler**, s. 147.
- (7) Hasan Aktaş, Bayburt, 24.04.2023.
- (8) Ece Ayhan, **Bütün Yort Savul'lar 1954-1997 Toplu Şiirler**, s. 123.
- (9) Hacer Özdaş, Adana, 26.04.2023.
- (10) Hacer Özdaş, Adana, 26.04.2023.
- (11) <https://www.sevilensozler.com/> 24.04.2023

Ayfer KARAKAŞ

DELİLİĞİMİZ SİLAHIMIZDIR

Seni buldum bir kuş cıvıltısında
Çiçek yeşertisinde
Ağaç hışırtısında buldum
Gölgemi sundum gölgene
Dedim: hayat tuhaflığında hepsi bu!

Rüzgârlar esti vedalar içtik
Aynı kaldırım taşında ılık çalmak gibi
Hürriyet gibi
Türkiye gibi
Bir duvarı örme belki
Dedim: deliliğimiz şarkımızdır hepsi bu!

Kırılmış bir dal
Al yeşert
Göğsüne tak
Bahçene kıl
Dedim: can sağlığı hepsi bu!

Bitti arz etmelerim
Tütsülerle, dumanla, şarkıyla bir nehre eğile eğile
Tüm sonluluğuna karşın yürüdüğüm yol
Bir Başat büyütme içindi
Dedim: sığıdım hayata!

Yokluğuna da sığabilirim hepsi bu!

20.05.2023

Yalçın ÜLKER

İLK CESARET

Islıkla durdurduğum
Bir minibüs olacak ölüm
Buradan benim çoktandır
Ölüm mahallesinde bıçkın bir genç
Bir serseri olduğum çıkarılabilir
Şoför tanıdık veya değildir
Gün yağmurludur
Dağılmış bir lise gibi yağmurludur
Ama ben
Ezgin bir şarkıyım nicedir
Pazar yerlerinden geçerek
Hatırlamaya çalıştığım
Bir anıdır hayat

Islıkla durdurduğum
Bir minibüs olacak ölüm
Birdenbire ve tiz
Tahliye edilir ciğerlerimden
Babamın
Atlari suvaran kederli ıslığı
Sıkılğanlığıma bir nihayet olur

Atnan BAŞKESEN

HÜZÜN SÜRGÜNÜ

Bitmiş bir söz idik çağrılmazdık geri
Paslanmış bir yanığı gibi ezberlenmiş yüzümüz
Beyaz bir gecenin yatağında yatar idik
Sonsuz bir yas vardı sanki gecikmişte
Çok uzaktan degeceği teni arayan

Mutluluk için dünyanın biraz yanlışa ihtiyacı var
Biraz saçmalığa
Doğruluk nasıl da mevsimsiz bir dünyaya benziyor
Hayattan bir şey alamazsa insan
Yağmalar kendini
Alır kendinden

Ruhuma bir ışık lazım şimdi senden
Henüz hatırlamanın uzunken kolları

Günleri değiştirdiğimi sandım hayali bir kapıdan
Elimde ne kaldıysa verdimdi
Gölgeler den bakan birileri olur hep sanki

Anahtar çevrilmeden açıldı kapı
Uzun bir hakikat gibi bizi karşılayan
Varlığın diğer yakası
Biz bu yakının hüznü sürgünüüz
Kabul et bizi
Bu el yaşamdan uzamış bir dal
Al o eli bahçende gezdir

İshak ALTUNDAĞ

BAHARIN YİRMİNCİ SESİ

gül bir kelime, gam bir haz; sen bir koku, bir yankının
yansıması
en güzel boyası, elleri varsa o ellerin...
sana bakan bir zihnin uçurumdan başka gördüğü ne
bırakılmış, unutulmuş, yılık bir söylev taşırken içimde
koşarken sana kör ve ah... kök senken ilikte bile

kara bir renk, kara kader; sen gümüş ve kestanenin
çoruhlu iskit bir boynun var, bir hasekiküpesi...
dünyayı, uğruna kaldığı oğullarla çoğaltan
oğullar kokusuna hasret bir çuha çiçeği
sobası ve çatırtısı içimin, karlardan sığındığım
uzak bir ses de olarak var olan
nisan'ı bir ayken onu mevsim kılan dağılışı dünyaya sesinin
baharın yirmi sesinden ruhuma devşirilen...

dünya çok sustuğum yerlerdedir; sen evimsin, dilimi
öğrendiğim han
kutsal kelimelerini o suskunun, yakamoz oluşunu harflerin
tenine ve soluğuna bir yol olarak çıkan o gül günlerinin
her vaktini ışıklı bir vitrin yangınının acısıyla dağılayan
avlumda portakal çiçeğinin kokusuyla beni karşılayan
hoyrat da örülse kokunun var kıldığı duvarların sahibi
evimsin.

gül bir kelime, naz bir makam ve sen dilşahımsın benim...

YAZINI YAZINCA IX

Ümit YILDIRIM

İyi Bir Öykü Nasıl Yazılır?

Kısa öykünün kurallarını, ölçütlerini, “mitos, mit, ideoloji” kavramlarıyla irdeleyen Sevinç Sayan Özer’in akademik kimliği kitapta yerini sıcak bir söyleşiye bırakmış (*Çağdaş Kısa Öykü Sanatı ve Politikaları*, İmge Kitabevi). Öykünün “ne”liği üzerine incelikli bir çalışma olan kitap, yalnız akademisyenlere, öykü meraklılarına değil, kültür-sanatla ilgili her okur-yazara sesleniyor. Özer, edebiyatımıza dokunmuş coğrafyalardan (Poe, Frye, Garbo, O’Connor, Hemingway, Barthes vb.) topladığı “öz”le okuru, ‘eylemsiz okuma’dan ‘eylemlili okuma’ya yönlendiriyor. Metnin gereksindiği bilgilerden yoksun okur, okuduğu metne anlam katamaz, tüketici konumuna düşer. Bu durum günümüzde kabul edilebilir bir okuma biçimi değil. Yazar, ‘edilgen okuma’nın karşısına örnek çözümleme metinleriyle ‘eleştirel okuma’ yöntemini koyar.

“Bir öykü okudum, yaşamım değişti mi?”

Kısa öyküden insanın mutluluğuna ket vuran sorunları ortaya çıkarmasını, onun iyi yaşam koşullarına gidişinin önünü açabilmesini bekleyen Özer; edebiyata, bireyin kendine ve başkalarına nesnel bakış açısıyla bakabilmesi alışkanlığını kazandırma işlevini de yüklüyor. Antik Yunanların trajediyi gençlere “korku ve acıma” (vicdan) duygusunu öğretecek biçimde yapılandırdıklarını belirten Özer, günümüzde kısa öykünün bu işlev için çok uygun olduğuna dikkat çekiyor.

Bugünün hız ve teknolojiye dayanan yaşam biçimi, güç ilişkilerini sergileme gereğini duymayan kısa öykü yöntemini gereksinir. Buradan hareketle yazar, Kısa Kısa Öykü’nün (Kimilerince ‘küçük öykü’) gelecekte daha çok ilgi göreceğini imliyor.

“Yazarlar kendilerini mi yazarlar?”

“Uyanış” öykülerinin başarılı yazarları, yalnız kendilerini anlatıyor gibi görünseler de aslında bütün insanlığın ortak değerlerinden yola çıkmaktalar. Edebiyatımızda gençlik öyküleri gerçekte ‘aile öyküleri’ olduğu için onlarda bireysel derinliğin izlerini bulmak güçleşir, eleştirisini yapan Özer’e göre kısa öykü, çocukluk anılarının mitleştirilmesi işidir. Bu durum “kültürel bütün” içindeki toplumsal ve siyasal yapının belirlenmesini de gerektirir. Sanatçının en büyük zenginliğinin çocukluk anıları ile kişisel deneyimlerinin olduğunu belirten yazar, yapıtlarında başka insanları keşfeden sanatçıların daha başarılı ürünler ortaya koyduklarını örnekleriyle veriyor.

Kısa öykü yazarını, insanların bakıp da göremedikleri “gerçeklik”leri onların dikkatine sunabilen ve dünyaya söyleyecek sözü olan kişi olarak tanımlayan Özer, kısa öykü adının da ancak gerçeğin kalbine dokunabilen metinlere ait olabileceğinin altını çiziyor.

“Obscuritas (belirsizlik) yöntemi”

Ne yazacağımızın değil nasıl yazacağımızın öyküde önemli olduğu bilinir. Nasıl yazacağımız entelektüel duruşumuzla ilgilidir. Bakış açımız bizi öykünün sanatsal kurgusuna, kurgu da bizi içinde saklı olan Mit’e götürür ki bu “sırrı” keşfeden yazar onu açık etmeden, görünmeyeni görünür hâle getirmeden, rahat edemez.

Bir Uyarı

“Sisteme entegre olmuş bir edebiyat içimizdeki haindir,” çıkışında bulunan Özer, günümüzün öykülerinde dokunulmayan konulara dikkat çekip, edebiyatın gereksindiği muhalif bakış açısının göz ardı edilmemesini, kültürümüz için önemli buluyor.

Bizde Roman

Misailidis Evangelinos adlı Kulalı bir Osmanlı’nın yazdığı romanın izi yok edebiyatımızda. Kendisi Ortodoks Hıristiyan ama yapıt Türkçe. Biz o dönem Arap alfabesi ile yazmışız yazımızı, e ne olacak, Misailidis de Rum alfabesiyle yazmış romanını. Okumadım henüz. Kim bilir neler yazmış, hangi köşelerin kaydını düşmüş bu Ortodoks Karamanlı? Gagavuzlar da Ortodokstur Moldavya’da. Ekmek, tuz ve şarap. Türkiye Türkçesine yakın dilleri var. İlahilerini dinlediniz mi bilmem, kırık bir Türkçe tadı var. Türkçe, çobansız çobanların dili. Uygurlar da öyle. Coğrafyaları uzak, dilleri yakın.

Ağıt

İlk ağıdı bebekler yaktı. Ağıdı olmayan edebiyatın, çocukluğu yoktur. Çocukluğu olmayanın belleği yoktur. Geleneğimizde ölenlerin arkasından kadınlar ağıt yaktı. Günümüzde ölümlerin, dirilerin ve nesnelere ağıdını yine kendi seslerinden işitiyoruz.

Kimlere ağıt yakılmış? Çok eskiden kahramanlara, dün başkasına, bugün kendimize... Yarın nesnelere ağıdına şahit olacağız. Şehirlere de insanlara benzer, onlar da ağıt yaktı yürek burkan. Sivas’ı unutmadık. Maraş’ı, Soma’yı, Antakya’yı...

Ağıt, sadece ölümlerin arkasından yakılmaz. Kişinin kendi ölümüne ağıt yakması vardır yeni şiirde. İnsan; yalnız kendi ölümüne değil, başkalarının da başka nesnelere de mecazi ölümüne ağıt yakıyor.

Kat kat gökyüzüne, kat kat yeryüzüne bakan varlığın, bu aynada kendini görünce ağlamasıdır şiir.

Modern İnsan

Bazılarının sandığı gibi ilk modern insan, ilk eleştiren insan değildir; ilk modern insan eleştiri yapan değil, o eleştiri dinleyen kişidir.

Okumamak da Bir Eleştiridir

Dijital medyada kimi yazarlar, eskiden eleştirmenler bir kitap hakkında olumlu ya da olumsuz düşüncelerini yayımlarlardı, nerede o eski günler? diyerek eskiye özlemlerini dile getiriyorlar. Amaçları da işte öykü, şiir yazdık siz de bunun üzerine bir şeyler çiziktirin; görmezden, duymazdan gelmeyiverindir.

Şiir, öykü, roman... birileri tanıtım yazısı yazsın diye yazılmaz. Onlar okunmak içindir. Okuyan okur, bu bir. Eleştirmenin -olumsuz da olsa- bir kitap hakkında yazı yazmaması eleştiriye dâhildir, bu iki.

Salih Bolat Diyor ki:

İnsanlığın ürettiği üç ana söylem biçimi vardır:

“Bilimsel söylem”,

“sanatsal söylem”,

“dinsel söylem”.

Bu ana söylem biçimlerine bağlı olarak alt söylemler gelişmiştir: “Şiirsel söylem”, “felsefi söylem”, “iktisadi söylem”, “politik söylem”, “matematiksel söylem” gibi.

O halde “söylem”;

- “Kulağıma gelen bazı söylemlerden anladığıma göre...”

örneğindeki gibi “söylenti, dedikodu, rivayet” değildir.

- “İzleyicilerin güzel söylemlerinden dolayı teşekkür ederim” örneğindeki gibi “eleştiri” değildir.

- “İzleyicilerin çok çirkin söylemlerine maruz kaldılar” örneğindeki gibi “hakaret, küfür” değildir.

- “Söylemlerinizle beni mahcup ediyorsunuz” örneğindeki gibi “iltifat” değildir.

- “Cinayetin seyri suçlunun söylemleriyle aydınlandı”

örneğindeki gibi “itiraf” değildir.

- “Yarışmadan sonra müdürün söylemi bizi heyecanlandırdı” örneğindeki gibi “övgü” değildir.

Mehmet Akif TUTUMLU

METRODA HÜZÜN

Metroda bir genç
yerini verdi
bana

Oturur oturmaz
ince bir hüznün
doldu içime

Nasıl söylesem
bu gence,
bütün anlarımın
güneş koktuğunu
ve
zamanı
saymadan sevdiğimi

Eren ŞAHİN

JOKER HAKKI

Yatağa kıvrılan kertenkele metafor olsun
ben eşyadan çok korkarım!
blok flüt çaldığım zamanlar sıra dışı
pike altında sevgilim esaslı sancı
boynu bükülen günden sarsak heceler
eşyayla ilişkim patolojik kaldı
göz altlarında bir yanma bir yanma, sanki Madımak
gözü altında telefonla joker hakkı: tak! kâinat
yarım ağrı başımda billahi her yer anane
yirmi yıl evvelsi bir kız sevmiştim, şimdi veresiye
veresiye dediysem yatağımda çok korkarım
solunan ilk acı.. biraz kalbim ağrıdı
gelenek görenek derken gidecek gecem kalmadı!
zihnimde buruşan salak, sarsak yağmura
yatağıma kıvrılan acı erketeye yattı
eşyaya meyilim patolojik
hatırada yarım ağrısı kaldı..

Semih BAŞAR

HÂL-İ BAHAR

"tadılmadan nice yıllar"-
seni yalanlar, beni yaralar
yorar. yine de beraber gülümsedik.

Zaman, hicaz makamıdır.
Hayat, ferahfeza
fakat seninle biz;
bulutların çizdiği şekillerin notalarıyla
lirik şarkılar söyledik.

Mayıstı,
Hanımeli dal dal uzanıyor
ve bir sirta ile dağılıyordu melalimiz.

/budur hâlimiz...

Kazım ŞAHİN

SAKLAMBAÇ

çözüldü sırrı yerin ve göğün
meleklerle beklerken yalnızlığı
akşam indi kalbime
dedim ki beni sevdiğim kadının bedeninde sabaha çıkar
çıkarsa ki duysun sesimi o derin kuyunun çıkık sesi

çocukluğum ve taşın serinliği masallarda kaldı
beni sonsuzluğa bırakan uyku
yeryüzü diye bir yere yerleştirildim
beni acının yurduna taşıyan su
solgun bir gülsün şuramda

çözüldü yedi kat göğün sırrı
herkes kendi içinde yanar yalnız
su da unuttur merhametti melekleri çağırırsan da
çocuklar saklambaç oynar şuramda

Aynur DURSUN

VAHŞİ KENTSEL MERASİM

Günlerce eski evimin etrafında
dolaşım. Durdum intihara

taş yığınının seslendim:
Vahşi kentsel merasim. Zambağın kâbusu
anlamsızlıktan daha ağır

kırık bacakları masanın. Fotoğraf albümüm
sıkışmış tahtaların arasında. Etim dahil
kirlili beyaz pijamam. Yere uzanmış.

Neredeyse kahve fincanım, konuğum
balkonda çamaşır asanlar
kör mü oldum? Kimseyi göremiyorum
merdiven yok. Ya okula giden serçeler?

Şükretmem. Kollarım olduğu için
bir şehri taşıyorlar. Mecalsiz.

Hasan ÇAPIK

İNSAN, YİTİRİLEN!

insan ki papatyadır
herkes niyeti için ondan
bir yaprak koparır

sonra herkes
şikâyet eder
saptan!

ŞAİR VE HAYAL

Erkan KARA

Hayal, ayıklık halinde kalabilmek içinmiş, ki insanda bozulmayı önleyendi, hayal gücü; çünkü, nerde bir yoksunluk varsa orda hep hayalsizlik olduğundandı. İşte, hayalin insana iyi geldiğini anlatmak, onun muhteşemliği karşısında büyülenmek, hayalin ateşini taşıyan, şairlerleydi.

Şimdi, hayatına yeni bir gün sunabilmek, bildiğin günü unutmak demektir. Bilmek, yeni şeyler isterdi. Oluşun yeni bir muamması zihinde, adeta meleklerin kanatlarıyla alınmış sanki bir yer değiştirme, zaman ve mekân algısını aşan, hayaller.

İşte, günün sonunda “kendisi ile konuşacak” sesleri duymak için oturduğunda, bir sözcüğe bir harekete ya da herhangi bir şeye, hayal gücünü kurmak, anlaşılması güç bir durum değildi; ama, yaş aldıkça daha kırılğan oluyordu uzun soluklu hayaller, sanki kış güneşi gibi... Her şeye rağmen hayaller, bir sır ki yarını beklenir kılıyor.

Bu, her gece yaşanan –o çırılçıplak daldığı, nabzın atışını değiştiren– büyümlü bir yalnızlıktı; ruhuna iyi gelen tarafı, hayalleri kurabilmenin hayreti kadar, yalnızlığın, “kalabalığı”nı da almasıydı. Şairin, hayallerle biriktirdiği renkli düşler, bir iyileştiriciydi hayata.

Şimdi, doymazlığa düşmeden (çünkü, şair gençken hayalin derinliklerinde kaybolabilir) o mavi boşluğu tadabilmek ve yenisini yaşayabilmek için de, her sabah bir gece önceki –her şeyi başkalaştıran– hayal dünyasını silmekti; bu seçilmiş yalnızlık şairin yaşamındandı.

Hayatın gerçekliği içinde, hayallere yer vermek ne zordu. Oysa, “hayalcinin kendisinden başka bir şeyi yoktur.” Bugün yine, kimsenin güç yetiremediğini şairler söylüyorsa, bu, ona işaretler, yani, hayalci’ye: değerli yalnızlığın bir diğer adı.

Bu, hayattan vazgeçmek değil, tam tersine hayatı iyileştirmenin adıydı, hayaller. “Herkesin herkese kalem kırdığı bir zamanda,” bu sürüp geleni koparan olmak “yeryüzünden ayrılmakla,” sahi, siz ne yapıyorsunuz? sormaktı, aslında.

Evet, “bir kişilik olacaksın dünyada, duymayan bir yalnızlıkla değil, tek başına olmayı göze alacaksın.” Yalnız akıl, ne yaban ne yıkıcı bir güçmüş, âh, hayal soğukluğu, karanlık nefsi azdırıyor, adeta karanlık nefsin ateşine odun taşıyor.

Yukarda demiştik, hayatı iyileştirmesi hayallerin, bir bakıma sabrı güzelleştirmesiydi de. Yani, hayatın yanık taraflarını iyileştirmesi. Sabretmekle bunu öğrenir şair; çünkü, sabretmek, beklemenin bir diğer adıydı, yani, kelimeleri mayalamaktı. Ve bunu da hayaller en iyi öğretilen, şaire.

İşte, bütün sınırları ve sınıfları kaldıran hayal, ne ince ne sırlı, şair hâllerindendi. Onun için göğe bakıyor şair, çok şükür, çok şükür hayalleri var ve bu, umutsuz olduğu her yerde bir umut var demektir. Her dalış bir “nefes” çünkü, şair için. Âh, gözleri “insan zayıf yaratılmıştır” bağı ile yeryüzüne bağlı olan, git, hayallerini bul eşyadan önce kendine, diyendi şair.

Hüseyin KORKMAZ

ÇÖKELTİ

söz, yalnızlığın ceseti;
derisi incelmış konuşmanın
en ince yerinden kabarrı fiyakası.

sözün ki larvası s a n r ı d a n d o ğ a r
kavuş ve sus,
sensin içindeki o mahpus..

s ö z ü n d a m a r ı n d a
harf, civadır! sus!

yazgı, ısırgan otuna benzer.
öz, s a f l ı ğ ı k e m i r i r d e r a b d a l ;
buyurgan olur söz.

Sohrab Sepehri der ki;
s u y u n a y a k s e s i ’ y i m !

çökelti taşı,
söz!

taşın kanadı olsa
dağın koynunda uyur kuş

ağzın püskürttüğü, ahtır.
kül, kum gibi
y a n a r d a ğ ı n ç ı ğ ı ğ ı .

gülünü kayırır diken
s ö z a ğ ı l l ı n d a b ü l b ü l
bin ah iştir benden

söz, suskunluğun darası.
ölçüsünü bozuyor kalbur
içi taş dolu bulgurun
ne var ki, bilmiyor beklentisini yaşam.

söz, hapishanesinde--
çürütür sessizliğimi.

çağ, kâbus!

Hızır İrfan ÖNDER

ÖLÜMÜN BIRAKTIĞI YERDE(N) SARIL BANA!..

Hayatı ezberlediğim doğru
Yine de içimde bir korku mayalanıyor
Gece-gündüz kanatıyorum kendimi
Durulmuyor yalnızlığım!..

Kullanılmış bir ömür için
Dolaşamam mezar salonlarını
Sevsem bana yazık
Sevmezsem sana!..

Ey hayat!
Ölümün bıraktığı yerde(n) sarıl bana!..

OTUZ SENE, BİR ŞİİR

mustafa'ya... yeterli'ye...

hani yağmurlu akşamlarda otogarlarda kucaklaşırdık
nerden gelip nereye gittiğimizi yalnız kaptanlar bilirdi
o vakitlerden birinde sormuştum sana:
"biz hiç beraber ölmüş müydük?"
"ölmenin, bu ülkede fiyakası mı var?" demiştin
bir sigara yakıp.

sevgili arkadaşım, aşklar yalan dostluklar ebedi...
hatırla... biz değil miydik?
ahmet abinin cenazesinde gözyaşlarımızı aynı toprağa akıtan
biz değil miydik, gözyaşı yüklü olduğumuz için
yolda otomobilin çarptığı kedilere ağlayan.
biz değil miydik, bursa'da, sabah namazında
imamla kavgaya tutuşan
yeterli mi? ah... iftar akşamları. hiç unutamam.

polislere şiir yazılmaz derler mustafa'm.
şairler polisleri, polisler şairleri sevmez derler
ama biz arkadaşız. "arkadaşlar iyidir."
aklıma durduk yere
saklıkette şelalenin götürdüğü kırmızı terliğin geliyor.
arkadaşın olmasam unutmuş olmaz mıydım?

takvime bakıp bazen söylenirim kendi kendime
şimdi sana söylemeliyim, sen eylül'de doğmuştun
bence güz çiçekleri gibi kırılmanın oradan geliyor.
sana "güz kırgını" mı demeli?

sevgili dostum, sevmelerin şipşak, ayrılmaların et ile tırnak
içmelerin çok, gülüşlerin sağanak.
hem... bu memlekette gülmek kolay mı?
bu da benim sana sorum olsun...
ama sen gülümseme giyin yüzüne daima
yıllar geçerken kime soruyor ki mustafa...

bir hesap et... topla, çıkar, böl ve çarp!
ilk kim taşınır Allah'a...?

TAŞTAN TAŞA

Derindeydi bahçede suyun yüzünde değil
Dolması bakır taslara her sessiz günün
Çizgileri uzun ve kısa çok kısa elleri
Çocukların ya da sanki üstümüzdeki göğün

Ne vardı dursa yerinde hiç
Gelmese evlere bu karanlıklar
Hastalıklar unutulsa odaların kapıları
Açılrsa kapanır gibi anılardaki hüüzün

Sizin değil miydi bu yollara bakan
Durup durup o yalnız mı yalnız gözler
Taştan taşta değen evvel zamanda soluk
Kalbi yorgun annelerden sorulan gülün

VANTUZ

serçe izlerinden bahara bir yol vardı, güzeldi
başka bir yol kadar güzeldi
başaklar kadar güzeldi mora boyar bozkırı
yeşilinden çalıp dağların beni körfeze atma hayali
ellerimizi okşayan eksikliğin hatırası
bu hatırayla keder, bu hatırayla avuntusuz iklim
kader yontuyor benim baharlarımdan acı acı kışları
kar altı kuşları biriktiriyor parçalarımın janrlar
karla kaplı yollar yığıyor kalanımdan şarkılar
kolumdan kanadımdan ediyor şu kırmızı eflâk beni.

sesin şimşek olur çakardı her bir dünyam aydınlık
her bir odam serinlik, çarpılmaktan tedirgin
beyaz sayfamızda bir kurtuluş
ihtimaliyle ısındım
ısırdım bilekte ipler, sana sarılmak için
yeni âlem gözlerde uzun gizlenmek için
bir son havliyle tutundum yalın saçlarına
tutundum dallarına sana kavuşmak için
ne'm varsa kırılmıştı sana gelene kadar
hatırlıyorum ne varsa, çekilen sular izliyorum
koruyorum bizi kapıya koyuşunu
bağırıyorum bizi arafta unutuşunu
kan kusup çiziyorum
karanlığın sallantısıyla korkunç
hece hece balat balat sözlerini
simsiyah koridorlara
bak, bunlar senin izlerin.

sahra hızla genişlerken serabından bir damla
kitaplarımda senden kalan dokunuşlar yıpranır
sensiz biriken tozlar bir hafıza bulanır
yanımdaki sandalye hep boştur, tabii alabilirsiniz
gözlerim yeterince uzağa bakamamaktan dertlidir
görememenin sancısı yeni duvarlarla kentleşir
her adımıyla yaşamın, hayatta kalmanın arasında
yeni yeni ve pek hızlı barikatlar yükselir.

bir sevi düşü ki sonsuz, bir barbar diyetinin sonu
bir sevi gaybı ki onsuz, onsuz garbın çilesi
artık sayfaları sapır sapır dökülen bu hikâyenin
bir hikâyenin hüznü, dalımda kalamayan akasya
hızla devşirilen günahlar, âhiretin yakamozu
üflenen sūra kayıtsız, büstlerimle sonsuzum
içkimizden havaya uçuşan, meleklerin o payı
ve başı dönen meleklerden bize miras düşmanlık
odamda var boşluğun

kendine mahsus kokusu
ve şimdi hiç ümitsiz bir dileğin kıyameti
yokluyor başucumu zebaniler tırnağı
kara isler, gölgeler, kalbime çöken kurum
yoluma geçişsizlik, nesnesizlik uğradı

çengelinde teşhirde
sarkacında eğriyim
hiç var olmamış bir fotoğrafı
aklımda tutuyorum.

'ÖLÜ VE KÖTÜ' DOLAYISIYLA TAHİR MUSA CEYLAN ŞİİRİ

Ramis DARA

Tahir Musa Ceylan'ı (M. Emin Ceylan) biz bugün edebiyat dünyasında şair yazar olarak tanışak da onun gerisinde tescilli uzmanlık ve birikim alanları bulunuyor. Tıp öğrenimini, psikiyatri ve farmakoloji (ilaç bilim) uzmanlıklarıyla derinleştirmişken, yazma serüvenini de, bilim sanat edebiyat ve felsefeyle derinleştirmiştir.

Şair yazarımızın adını ben bir zamanlar *Cumhuriyet* gazetesinin cumartesi günleri yayımlanan "*Bilim Teknik*" ekinde yer alan denemelerinden hatırlar gibiyim. Gazetenin bu ekini, hatta "*Pazar*" ekini de, neredeyse "*Kitap*" eki kadar sever ve *Cumhuriyet*'i ekleri için sadece bu üç günde satın alırdım.

Sonra değerli Ceylan, karşıma şair ve romancı olarak çıkınca biraz tereddüt ettim, acaba ad benzerliği mi söz konusu, karıştırıyor muyum diye.

Hayır, karıştırmıyordum. Hatta şair yazarımız sanata fiilen fotoğraf sergileri açıp bu alan üzerine düşünce üreten yazılar yazarak başlıyor; yayımlanan ilk kitabı da fotoğraf sanatı üzerine: *Fotoğraf Estetik ve Görüntü Üzerine Denemeler* (1988, İFSAK Yayınları).

Bilim ve psikiyatri kökenli denemeleri de zamanla şiirler ve romanlarla taçlanıyor.

Elimde şimdi bu çok yönlü bilim sanat edebiyat insanımızın 1980'lerden bu yana yayımlanagelen –yanılmıyorsam 4. ve– son şiir kitabı var: *Ölü ve Kötü*.

Bu kitap için söylenebilecek özet söz belki de şu olabilir: İnsan gövdesinin ve ruhunun neliği, oluşumu ve hatta felsefesi, mitolojisi üzerine derinlemesine düşünmenin, bilgi sahibi olmanın getirdiği karmaşık bir birikimden, kültürden filizlenen şiirler.

Varlık ve varlıklar arasında insan sorunları ve sorunsalları ana tema denebilir beri yandan.

Burada bir şiir Uzayın Masalları (s. 71) adını taşıran kitabın şiirleri de, bir uçta en temel diğer uçta en tikel gerçeklikleri bile yeryüzü ve uzay masalları gibi sunuyor bize biraz.

Dışardan sanılır ki psikiyatri profesörü usululuk, sakinlik öneren şeyler söyler. 'Yağma yok' der gibi, "*En çılgın delileri kendimde görürdüm*" (s. 62) diyor şairimiz. Düşünen insan olarak hepimiz aynı hayatı yaşıyor, aynı sonluluk bilincini aşmaya çalışıyoruz.

Şiirlerin birçoğu sıçramalarla biraz mozaik şiir gibi, bütünlüklü dize çok az, bu sebeple onlardan yapılan alıntılar bu şiiri tam temsil etmeyebilir.

Ben burada biraz bütünlüklü dizeleri olan bir şiirden alıntı yapayım. Kitaba da adını veren şiirin ilk dördüğü şöyle:

"Bu ağır denizler nasıl doluyor azizim

Hadi dolsun, hayvanlar birbirini yiyor, hadi yesin

Üstüne yediği canı kullanıp yemediğiyle sevişiyor

Tanrı kötülük mü öğretiyor, tanrı çürümüş mü Rahim" (s.

15).

Buradaki şah dize, akıp giden hayatlardan koparılp gözümüzün önüne konurmuş, üçüncü dize elbette.

Rahim sözcüğünün iki anlamı var dilimizde. Biri İslam dininde Allah'ın güzel adlarından biri olarak "merhamet edici" anlamına gelen rahim; diğeri dölyolu. Ha bir de insan adı olarak kullanılıyor. Bu sözcük şiirde iki dizede geçiyor ve büyük harfle başlatılmış.

Dizelerin ve rahmin yorumlarını, şiiri ya da bu yazıyı okuyacak olanlara bırakıyorum. Birincil anlamsa, belki şairin de değil, şiirin karnında uyukluyor ve uyandırılmayı bekliyor...

Dilek BAYRAM

GEÇENİN AĞACI

htimallerin gerçekleşmesini ummaktan sıkıldım
Altında oturduğum ağaç da benden sıkıldı
Yapraklarına doğru acemice üflediğim sigaradan değil
Huzursuzca hareketlerimden sıkıldı.

Gelip geçen arabalara baktık birlikte biraz
Gelip geçen insanlara
İnsanların sorgulayan bakışlarından korudu beni ağaç
Uzattı dallarını, yapraklarıyla gizledi
Ben düşüncelerimin çokluğundan gizlenemedim
Düşüncelerimin ip üstünde cambaz hallerinden.

Dökülen yapraklarına baktım sonra
Dökülen yaprakların eşsiz renklerine
Ağaç benim gözlerimin rengini beğendi
Ben de onun yaprak renklerini
Alıştık birbirimize.

O olgun cevizlerini dökmüştü yerlere
Ben derdimi kimseye anlatamayacak kadar olgunlaşmışım
Yaslanıp kaldım gövdesine...

Fikret ÇELİK

HAİKULAR

1/
Çağrılmadan gel
Dercesine gözlerin
Bu gündüz vakti

2/
Nasıl da parlar
Ayrancı geçidinde
Gece yıldızlar

3/
Soluk soluğa
Havada uçan kuşlar
İncitildi aşk

4/
Kırlangıç sesi
Kanadında bir türkü
Kırık dökük düş

5/
Hoyratça döver
Kaldırımları yağmur
Kurşun da ne ki

6/
Yılkı atları
Onlar için baharlar
Yeniden doğuş

Döndü AÇIKGÖZ

ARAF TA BİR KARABÜK

En güzel zamanlar kaldı sende
Vedalar sessizce oldu yanlıklar bitti
Ölümsüzlük iksiri içtiler nar şurubu yanında
Hâlâ mektuplar gelir aşk alev alev sitemli
Koklar gibi çekiyor içine kadın

Kıpkızıl bir ateş akıyor yüksek fırınlardan
Çeliğe su verir yorgun nasırlı eller
Mahzun bir annenin gözleri en son hatırladığım
Trenler kömür taşır o çeltik tarlalarından
Bilirler ki
Mustafa Kemal'dir bu dumanlı kent

İlk defa açıyor kadın benim dediği kapıyı
Baktıkça bahçedeki kardelenlere ağaç dalları eğilir
Senin yüzün haddane meydanında
Grevdeki işçinin çıplak teninde ellerin
Her işçinin gözüne bir kader yazıldı

Bu yaralar kurşundur yanıktır bu yaralar
Bahar uzatmış dallarını kar erimek bilmez Keltepe'de
Hiç olmayan yerlerin özlemi sarıyor günleri
Bir kelebeğin hafifliğini istiyorum
Bir suyun serinliğini

Bütün ayrılıkların kavuşmaların adı sensin
Kaç çocuğun kalbi oldun Sekiz Kasım'da
Polis diye bağırın Deli Rıfki'nın sürgünü bitmez
Cennet vaat ediyor sonsuzluk peşindeki insanlar
Araç Çayı her zamankinden daha öfkeli

Yeni çocuklar doğuyor vardiya nöbetindeyken işçiler
Annesidir Fatma Zeynep Ülkü
Hayata yeniden başladığın tecrübe say ölümü
Zaman gün gelir kaderden intikamını alır
Yırtıldı bir kez perde Tanrılar göğünde

Sen Araf'ta kalmış bir yalnızlıksın ey Karabük
Her gelen yabancı sende define bulur
Kimse görmez koca bir mezarlıktır zaman
Herkes kendi kederinde yalnız
Hiç olmazsa kuşlar uçsun

Ferziye KÜÇÜK

KALITALTI

Sizede hiç öyle oldu mu
uzak gittiğiniz yer
çocukluğunuz ceviz altı
yarım asır

derinizde...

Şimdi yürüten
gazelle fısıldaştı karınca
merdiven izlerinde...

21.05.23, Batıkent-Tepebaşı

Filiz Kalkışım ÇOLAK

GELİNCİK ŞARABI

ekmeği açlığın
yırtığı koynu çırpınan ürpertinin
ölmeyi bu denli isteyen arzunun köprücüğü ikiye ayıran
hevesi
derinlerinden baktığımız akışların göğünü silkiniyor yâr...

deminde kahrın şavkına ağardığımız kar çiçekleri
uçlarda sıcağını unutan gün sızısı
sırılsıklam vadilerin bakışlara kalkan gölgesi
bağırda mavi eteği ah
şebboy şelale otağı köpüksüz kaldığımız o anın
gelincik şarabı içtiğimiz kirpiğin değgilerinden damlıyor

ah nefretle seviştığımız ayrılıklar kurağı
baldırlarda ipek böceğini beslediğimiz yangınların
düş denizi
yakamozlara su döktüğümüz titreyişlerin sessizliğini
sayıklıyor

birbirine karışıyor öz
kozasında yavru ağzı sedeflenişlerin buğusu
kabuğundan atılan sağanakların buhuru
kurumcuğundan çektiğimiz epifitlerin şafağına nazlanıyor

ah ılık ılık yağışlara uzandığımız ağrılar sevabı
tozağında gözbebeğinin kumsalları ateşe veren serabı
gizlerde gördüklerini
çıkıp gelirsin diye hayalden
çırılçıplak uyanışların yüzgörümülüğüne saklıyor

irislerinden fıskıran kanadı süsen sevincinin ah
saf içre kesintisi yanlara açılışlardan fıskırdığımız
doyunluğun
saks mavisi yellerinden süzülüğümüz usları yeldaların
sırttan inen boşaltısı sur'dan üfleyen saçların
dönünce öylesi ah
ışılıklı büyü mücevherleri saklı bahçenin
al alması çileği nefes nefese akenciği
çiy serpintisi
esintisi bileklerde körpe sezisi
hareli dalların zümrüdü sarhoşluğundan sızıyor

ah tek vücut dizlere çekildiğimiz esaretin kucakta nağmesi
suskesi gözesine eğildiğimiz damlanın
ipeği yansıyan ceninciği
tüm zamanların gün ışığı ve ay ışığının yeniden sevmek için
doğuşuyla
boynu öptüğüm yeri bekliyor...

Umut TEMÜR

AĞIZ GİBİ

Mahallede kırlangıç dolanan
Bir arsanın görünümü
Yüz içinde ağız gibi
Islak ıslak bana şiir konuşturuyor

Mayıs 2023

Fatma Nur KARAGÜNEY

“Bunları nereden öğrendin?”

Dedem öğretti.

Hangisi, annenin babası mı yoksa babanın babası mı?

Bilemedim.

Nasıl yani?

Benim bir şair dedem var, Hüseyin Avni Dede, duydu mu adını?

Evet, onu tanımayan yoktur sanırım.

O zaman sana Dede’yi anlatayım gönül penceremden gördüğüm kadarıyla.

Hüseyin Avni Dede’yle 2003 yılında tanıştık. Bir arkadaşım sağolsun götürdü Çınar’a ve Dede’me. O zamandan bu yana yıllar aktı gitti. Dedem hep aynıydı, insanları, hayvanları, varlıkları seven, merhametli, kalender Derviş Baba. Şiirleri gibi yaşayan bir insan. Gölgesinde durduğu Yüce Çınar gibi insanlara kol kanat gerer, ziyaretine gittiğinizde sizi çay içmeden ya da açsanız simit yedirmeden göndermez. Eğer paranız yoksa bunu hisseder, siz istemeden para verir. Derdi olan, sıkıntı yaşayan insanları sabırla dinler ve dua eder. Asıl görevi oradan gelip geçenlere selam vermek, akşam olunca Sahaf çalışanlarını uğurlamaktır. İstanbul Üniversitesi’nin öğrencileri yakından tanırlar Dede’yi .Aradan yirmi otuz kırk yıl geçmiştir belki ama mezun öğrenciler evlenmiş çoluk çocuğa karışmışlardır. Dede’den genç olanları bile yaşlanmışlardır. Dede ise zamanı durdurmuşçasına dimdik ayakta durmaktadır.

Tek Şekerli Çınaraltı Toplu Şiirler (Altıkırkbeş Yayınevi) adlı kitaptaki Isınır Sevda Sınırında Bu Gıyotin adlı şiirinin ilk iki dörtlüğü:

*Çocuklar yıldız olur hem yelkenli hem deniz
Yüreklere tutuşur dudaklar gülüşmez
Çocuklar yıldız olur hem yelkenli hem deniz
Birden toprağa yağmur düşmez*

*Önce bulutlar alçalmaya başlar
Kadınlar yıldız olur hem yelkenli hem deniz
Bir el gecenin kapisını çalmaya başlar.
Kadınlar yıldız olur hem yelkenli hem deniz*

Aradan kaç yıl geçerse geçsin yolu Beyazıt’a dolayısıyla Sahafalara düşenler Dede’yi mutlaka ziyaret ederler. Dedemin hafızası çok güçlüdür isimleri, tarihleri, simaları asla unutmaz. Sevdiklerinin doğum günleri ezberindedir not almaz. Arayıp kutlar iyi dileklerini iletir. Aramızda kan bağı yok ama gelip geçenler akraba mıyız diye sorarlar. Allah hakiki sevenleri birbirine benzetiyor zamanla.

Unutmadan Dede’nin kedileri kuşları konusuna da gireyim. Hüseyin Avni Dede 50 yıldır Çınar’ı mesken tutmuştur. Bir yandan kedileri kuşları beslerken aynı zamanda Çınar’la ilgilenir. Köpekleri de es geçmez. Dede artık Çınar, Çınar da Dede olmuştur.

LİMUZİN

ıskala vidanjör kapağı sızıntı yapıyor
yazın turistler limuzin upuzun kuyruk

lastiği vesaire deniz kenarında otursa
gramafon çiçeği iyice açar güneşe içini

ama geniş getirmeye susan dilsiz eloğlu
evdeki bütün eşyaları satıyor kediler için

benden bile arsız çıktı bir daha asla ona
hiçbir şey emanet bıraksam - iki gözüm

nasıl olsa laga luga yaprak hıştırtılıyla
ağzıma nar ekşisi nemrut azabı - gibiydi

imla kurallarına uygun değildir bu şiir
kim okursa onu hayıflanıp... durur hep

oysa herkes gayet iyi ve güzel yaşıyor
her sabah uyandıgımda aç - karnına

doktor tavsiyeli vitamin haplarıyla
yol üstü yürümeye terini akıtıyor alnım

Ünsal ÇANKAYA

AĞIR ÇEKİM

Hiçbir şey geçmedi senin benden geçtiğin kadar,
Yaka yıka geçtin, hepsinde viran oldum.
Bakıp bakıp saydığımız yıldızlar kadar
Uzaklaşabildik mi birbirimizden sence,
Güneşin çevresinde dönerken dünya
Sevinçler mi yakaladık ki aydan?
Dünya dursa, ay şavkıya, dönsek dursak ne olur,
Hiç durmayan bir halayda elimiz tutuşmuş gibi!

Hiçbir şey kalmadı senin bende kaldığın kadar,
Kimselerde kalmadım sende kaldığım kadar.
Fidan fidan yeşertmeye çalıştığım sevdalar
Tutmazsa toprağında, kök salmazsa içine,
Ölürüm, biliyorsun, umutlarımdır beni yaşatan.
Öyleyse söyle artık, beklediğim tek yalan,
İnanırım, inanırım ömrümce duymuş gibi!

Hiçbir şeyden geçmedim senden geçtiğim kadar,
Kaçtım, kaçabildiğim en uzak mevsim çocukluğumdu,
Bahçelerde erik toplayan.
Düşüm her ağacın dalından, tut, tut beni,
Nazlanmak istiyorum yaramazlık saymadan.
Bir kez öp avucumdan, yaralara tuz basan
Yaşımız toprağa karışmış gibi!

Gebze, 25.9.2008

İŞIĞIN YONTUCUSU

Kırklar kapısında, yaş aldıkça hayattan
öğrendin kasırğa olup daldığın uykuları
neden kanadığını orta yerinden şehirlerin
hangi insana uzansan tuzla buz
güvercinlerin bembeyaz dağılan sesleri
sense bir isyan gibi kabardıkça kabardın
kanattın durdun sözcüklerini yazdığın şiirlerin

Yüzün sancılı, kimliğin sabıkalarla fiyakalı

Bulmadan kaybedip, yitirdin kazanmadan
karanlığı yontup durdun ışıkla
süte damlayan kan, suya karışan arsenik
ekmeklerden önce insan bozuldu
gün boyu hiç şüphe etmeden uykusundan
sorusu yok ki onu aşan bir yanıtı olsun
insan sevdikçe aşar çünkü kendini

Boyundan büyük sorular sordukça

Arı kovanı gibi uğulduyor şimdi sinen
çalışkan arılarını toplamışsın sevginin
çiçeğe durmuşken umut
hangi falı açsan altından bahar çıkacak
eğik eğik inerken yağmurlar
nabız gibi çarpsın yaşadıkların bileklerinde
iki insan nasıl bir olursa birden

Güneş alan bir ev gibi ısınsın için

Hayat gün gelir, geri alır verdiği her şeyi
ölüm bileklerini keser boydan boya
aynalar parçalanır, dağılır maskeler bir bir
mesele teslim olmamak, iskalamamak yaşamayı
anlamak yolun, yolcu ve yolculukla bir olduğunu
kalan sensen giden kimdi, sor kendine

Kimdi yazdığı her şiirin camlarını buğulayan
nefesiyse

Bir soru değil bu, düelloya benzer
akıp giden bir ırmak olarak yaşarsın sen de
toprağına tutkun kırmızı bir şakayık gibi
hızla gölgesine dönerken insan
sen rüzgârın üstüne üstüne sür yabani atları
kar altında ne kadar kardelen kalmışsa okşa
çınarlara sor göğe dokunup öpmeyi
çocuklarla bir boy at, uçmak içindir kuşlar

Ne kadar kafes varsa çiğneyebilirsin hırsla

Herkes karanfilini alıp ayrıldı aramızdan
bir mezar kadar yeri yokken yaşarken
ödünç sandılar sevgiyi
adlarını kendilerinden hızla unuttuklarımız
ne sorulur denizi hiç görmemiş birine
ufkun renklerine boyanırken yüzün →

HAYMATLOS

Ben bir haymatlosum
Kaybolduğumdan beri mısralarda,
Kendi yüreğimde tutsak
Kendi yüreğimde sürgün
Ve kendi memleketimde haymatlos

nasıl anlatılır dağların yüceliği
hiç âşık olmamış birine, uçurumun yankısı

Sen bir ömür buz üstünde yürürken

Kırklar kapısında, yaşadıkça öğrendin hayattan
ne bir el, ne bir mendil sallanır ayrılırken
çünkü en güzel cinayettir kabul ederek unutmak
çünkü incitir yumruğa dönmüşse elin
bırak hırçın bilsinler seni, uyumsuzun biri
lanetlenmiş bir cüzam yığınlar arasında
ama kimse görmez bir ömür gerildiğin haçı

Dikenlerden bir taç taşıdığını başında

Sen gelince uykusundan uyanır sular
volkanlar patladı patlayacak
yanacak dudağından çıkar çıkmaz sözcükler
her hayat kendini açıklayana kadar
kesip atabilirsin çiçek açmayan yanlarını
yontup durabilirsin geceyi sabaha kadar
ateşi çalamazsan sen de kendini yak!

Hiçbir şey kıyaslanamaz bir kuşun uçuşuyla

Karın yağışı gibi, bırak rüyasına çalışsın uyku
sonu olduğu için güzeldir hayat dediğin
ölümlüleri tanrılar bile kıskanır
geç kırklar kapısından, kırklara karış
sözlerinin yankısıyla baş başasın yeniden
bu çark böyle devam eder ta kıyamete
*Nu Ninda-an Ezzatani Watar-ma Ekuteni**
sen ey yazgının efendisi, sen ışığın yontucusu

Yerler yıkılır, gökler çöker, varoluşun vechi kalır!

Ustası olamazdın çırağı olmadığın hayatın,
biliyorsun
karanlığı yonta yonta ustası oldun sen de ışığın.

*20. yüzyılın başlarında Çek dilbilimci Bedřich Hrozný'nin
1915'de okuduğu ilk Hititçe cümle: "Şimdi ekmek yiyeceğiz ve
su içeceğiz."

KARDA UYUYAN KEDİ

Ölüm değil bu.

Kalım savaşı hiç değil.

Anlamsızlaşma.

Nefes aldığını biliyorsun
Sulardan geçen kayıkları görüyorsun
Uçan martıları ve simitlerin ağırlığını
Her şeyi
Ama noksansız
Ama hayırsız
Amasız.

Kelimelerin arka arkaya gelip de saçmalığını
Anlamıyorsun
Yaşıyorsun ama bazen de unutupyorsun
Neyi...
Bak işte bu kadar çabuk oluyor her şey, hiç!

Hayatta her şeyi, herkes, her istediği vakitte, her zaman
yapabilir
Oturmuş hiç bir şey yapmamakta direniyorsun
Farkında mısın, saat durmuyor beraber
Hiçbir şey hareketsiz kalmıyor ki
İnsan bazen değil her zaman son istiyor yokluktan
Yok olandan, hiç var olmamıştan, bir yalandan
O da en büyük yalandan

Sahi ilk yalanı kim duydu ve inandı

Bırakın masadan kalksın, bırakın çıksın kapıdan
Arkasından yıkılsın tavan
Kırılınsın cam, pencere, çerçeve
İşte her ne görüyorsan yansın
Kül, emin ol birçok şeyden daha gerçek

Ben şimdi gidiyorum, peşimden gel
Ne de olsa ancak ben ölünce, ölecek ölmeyecek sandığım
her şey.

İFLAH OLMAZ BİR İYİMSER

Hemen tanırız
İflah olmaz bir iyimseri
Dersiniz: Suçsuz yere
Gencecikler dizildi
Bu duvarın önünde kurşuna
“İp gibi dizmiş tuğlaları,
Nasıl güzel örmüş duvarı” der
Över duvarcıyı ve duvarı

Hemen tanırız
İflah olmaz bir iyimseri
Dersiniz: Bu sokağın ortasına
Pençeleri ve gözleri kanlı
Güpegündüz kurtlar indi
Aralarında kaldı bir kuzu
Daha on dokuz yaşında
Lümpen bir ışığa başlar ağzı
Der: Iskalamamak lazım hayatı

Hemen tanırız
İflah olmaz bir iyimseri
Dersiniz: Höykürüyor
Bağırıyor baş tacı bir karanlık
Göğün altında
Yan yana gelemiyor iki kişi
Şiir dilini yutmuş,
Şairden daha politik
Bak gül ve karanfil
Der: Allahaşkına bak şu üstümüzde
Kocaman, kırmızı aya
İnsanın çırılçıplak koşası geliyor
Denizin üstünde

SEN HEP OLSAN

Olmayınca hayatımda sen
Yıkılıyorsa tüm duvarlarım...

Yayın Yönetmeni : Ramis Dara
Prodüksiyon : İhsan Üren, Zühtü Engüdar - Ersin Erdem,
Zihni Engüdar, Yalçın Oğuz.
Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü : Halim Çiftçi (Ömerbey Mah. Ş. K. Ahmet. Sok.
Fidan Apt. B. Blok. Kat: 2, D: 5- MUDANYA)
Yazışma ve posta kargo adresi : PK 68 16361 Ulucami - BURSA
E- Posta : akatalpa@hotmail.com
Yayın Türü : Yaygın süreli yayın. ISSN 1305 - 7685

Kâğıt çıkışlı dergi sadece İzmir'de dağıtımına verilmekte.
İsteyen herkes akatalpa sitesinden kâğıt çıkışı alabilir.
Yazıcı çıkışı : Selman Kırtasiye, Kuruçeşme Mh.
Altıparmak Cd., 16050 Osmangazi - BURSA

Ocak 2000'de Bursa'da Ramis Dara, Melih Elal, Serdar Ünver, Ali Özçelebi ve arkadaşları tarafından kurulan şiir ve eleştiri ağırlıklı aylık edebiyat dergisi
Akatalpa (www.akatalpa.org), şair ve yazarlarının başlıkladıkları telifler ve bazı şiir dostlarının katkılarıyla yayımlanmaktadır.